

DOBÓR PARAMETRÓW W METODZIE QE-ARM

Selection of parameters in QE-ARM method

Stefan Brachmański

Politechnika Wrocławska, Instytut Telekomunikacji i Akustyki
stefan.brachmanski@pwr.wroc.pl

STRESZCZENIE

Przedstawiono wyniki badań jakości transmisji mowy w sieciach wykorzystujących protokoły IP. Pomiary obiektywne wykonano metodą QE-ARM. Zbadano wpływ parametrów metody QE-ARM, takich jak rodzaj, długość i przesunięcie okna parametryzacji, klasyfikacja wstępna, liczba współczynników LPC lub Cepstrum na skuteczność rozpoznawania mowy. W celu zbadania zgodności ocen jakości mowy, wyniki otrzymane metodą QE-ARM (dla różnych parametrów) porównano z wyrazistością logatomową otrzymana metodami tradycyjną oraz z wyborem.

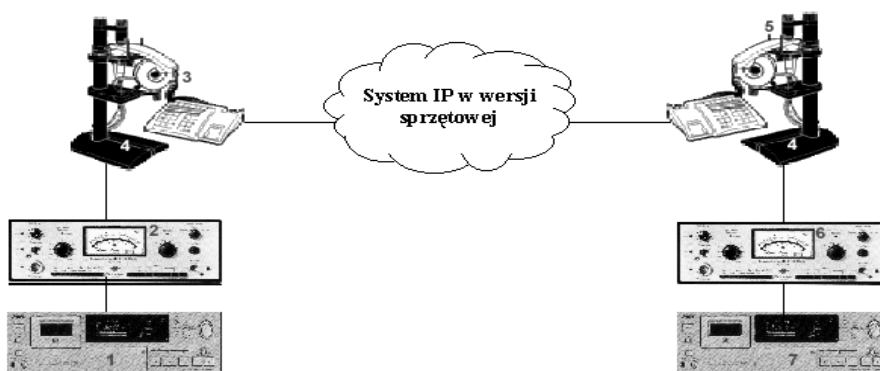
1. WPROWADZENIE

Ocena jakości mowy dokonana z wykorzystaniem metod obiektywnych powinna być zgodna z oceną uzyskaną w pomiarach subiektywnych. Spełnienie tego wymagania zależy między innymi od rodzaju obiektywnej metody wykorzystanej do oceny jakości mowy. W obiektywnej metodzie oceny jakości transmisji mowy wykorzystującej techniki automatycznego rozpoznawania mowy (QE-ARM) wpływ na zbieżność wyników pomiarów obiektywnych i subiektywnych ma dobór parametrów wykorzystywanych w rozpoznawaniu mowy. W aplikacji metody QE-ARM możliwa jest zmiana takich parametrów, jak [2]:

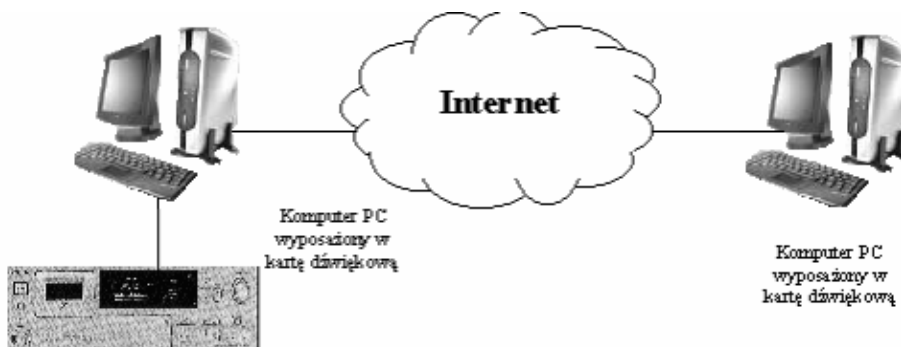
- * typ okna czasowego (Hamming, Hanning, Blackmann, Blackmann-Harris, Bartlett, prostokąt, Gauss),
- * długość okna czasowego ($64 \div 4096$ próbek),
- * przesunięcie okna czasowego ($1 \div 50$ % długości okna),
- * metodę parametryzacji (FFT, BF-FFT, LPC lub Cepstrum),
- * liczbę parametrów FFT (analiza w pasmach oktawowych lub tercjowych),
- * liczbę parametrów LPC (rzęd predykcji $8 \div 32$),
- * metrykę (miara Hamminga, Euklidesa, Camberra lub Itakury),
- * liczbę klas czasowych (podział listy logatomowej na 2 - 5 grup czasowych).

2. MATERIAŁ TESTOWY

Materiałem testowym w pomiarach subiektywnych oraz obiektywnych były zrównoważone fonematycznie i strukturalnie listy logatomowe. Pomiarów wykonano w czasie nie rzeczywistym, tzn. przed wykonaniem pomiarów listy testowe zostały przesłane przez badane kanały VoIP i zarejestrowane na magnetofonie cyfrowym lub bezpośrednio na twardym dysku komputera wyposażonego w kartę przetwornika A/C. W ten sposób zapewnione zostały identyczne warunki transmisji dla wszystkich porównywanych metod oceny jakości mowy. Materiał testowy w sprzętowej realizacji sieci IP pozyskano w układach pokazanych na rys. 1 dla sprzętowej realizacji sieci IP i rys. 2 dla programowej realizacji sieci IP.

Rys. 1. Schemat blokowy układu do rejestracji materiału testowego - sprzętowa realizacja sieci IP. 1, 7 – magnetofon cyfrowy, 2 – wzmacniacz pomiarowy B&K 2606 , 3 – sztuczne usta B&K 4227, 4 - sztuczna głowa B&K 4602, 5 – sztuczne ucho B&K 4195, 6 - wzmacniacz pomiarowy B&K 2609.

Rys. 2. Schemat blokowy układu do rejestracji materiału testowego – programowa realizacja sieci IP

3. POMIARY

Pomiary jakości transmisji mowy wykonano dla rozwiązań software'owych realizując połączenie w sieci lokalnej oraz w sieci miejskiej opartej na telewizji kablowej (serwer AIPSA, serwer TP S.A., telewizja kablowa, modem telewizji kablowej). W drugim rozwiązaniu maksymalna szybkość do abonenta wynosi 768kb/s, a od abonenta 128 kb/s.

W ramach eksperymentu przebadano tory telefonii IP zrealizowane za pomocą oprogramowania: Microsoft NetMeeting (kodowanie CELP i G.723.1), ICQ, LabNet Phone, Paltalk, Buddyphone (przepływność 13 kb/s i 64kb/s) oraz Tlen. Natomiast wersją sprzętową była sieć korporacyjna grupy kapitałowej Howell S.A., oparta na rozwiązaniu i sprzęcie firmy CISCO. Dla tej sieci wykonano dwa rodzaje badań:

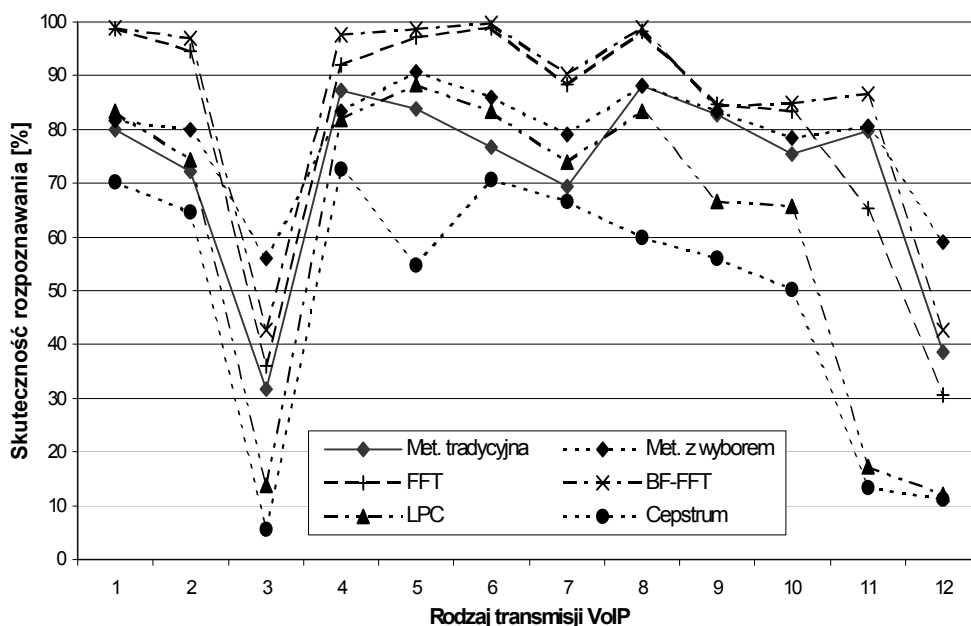
- transmisja w obrębie jednej centrali,
- transmisja z czterokrotną zmianą kompresji (Świebodzice-Poznań, Poznań-Świebodzice).
Transmisja w tym połączeniu przebiegała następująco: od telefonu Cisco 64 kb/s, przez router Cisco 3600 - transkodowanie z 64 kb/s na 8.3 kb/s, transmisja po sieci WAN TP S.A. - 8.3 kb/s, router w oddziale - transkodowanie z 8.3 kb/s na 64 kb/s, router w oddziale - transkodowanie z 64 kb/s na 8.3 kb/s, transmisja po WAN TP S.A. - 8.3 kb/s, router Cisco 3600 - transkodowanie z 8.3 kb/s na 64 kb/s, do telefonu Cisco 64 kb/s.

Poszczególnym rozwiązaniom VoIP przypisano losowo numery od 1 do 12. Dla wszystkich rozwiązań VoIP wykonano subiektywne pomiary wyrazistości logatomowej metodami tradycyjną (zgodnie z Polską Normą PN-V-90002) [4] i z wyborem [1] oraz obiektywną metodą QE-ARM [2]. Zbadano wpływ następujących parametrów [3]:

- rodzaj parametryzacji – FFT, BF-FFT, LPC, Cepstrum,
- typ okna – Hamming, Hanning, Blackmann, Blackmann-Harris, Bartlett, prostokąt, Gauss,
- rozmiar okna – 256, 512, 1024, 2048,
- przesunięcie okna – 10%, 25%, 50%,

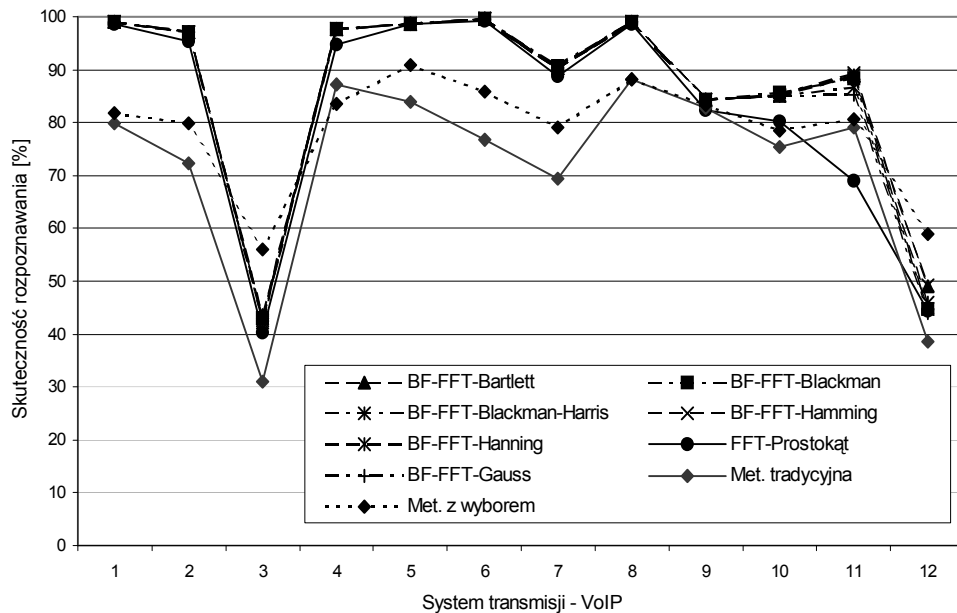
4. WYNIKI

W pomiarach testowych w pierwszej kolejności zbadano wpływ miary odległości na skuteczność metody QE-ARM. Otrzymane wyniki przedstawiono na rys.3.

Rys. 3. Wpływ miary odległości na skuteczność metody QE-ARM.

Dla wszystkich rodzajów parametryzacji, przy ustalonej optymalnej mierze odległości, zbadano wpływ rodzaju okna. Przykładowe wyniki dla parametryzacji BF-FFT pokazano na rys.4. Ograniczono się do przedstawienia wyników tylko dla jednego rodzaju parametryzacji ze względu na czytelność wykresu.

Rys. 4. Wpływ rodzaju okna na skuteczność metody QE-ARM (parametryzacja BF-FFT).

5. PODSUMOWANIE

Analizując otrzymane wyniki można stwierdzić, że największy wpływ na skuteczność rozpoznawania ma rodzaj parametryzacji. Okazało się, że największą skuteczność uzyskano dla parametryzacji BF-FFT (transformata Fouriera w pasmach barkowych), przy czym najlepsza zbieżność wystąpiła dla parametryzacji LPC. Analizując wpływ rodzaju okna można zauważyć, że dobór okna ma zdecydowanie mniejsze znaczenie niż dobór metody parametryzacji.

LITERATURA

1. BAŚCIUK K., BRACHMAŃSKI S., The automation of the subjective measurements of logatom intelligibility., The 102nd Convention AES, Munich 1997, Preprint 4407 (A5).
2. BRACHMAŃSKI S., Związek między wyrazistością logatomową, a obiektywną miarą QE-ARM dla mowy przesyłanej przez Internet, Mat. OSA'2004, Gdańsk, 2004.
3. WALCZAK T., Ocena jakości transmisji mowy w sieciach IP obiektywną metodą QE-ARM, Praca dyplomowa, Politechnika Wrocławska, 2003.
4. PN-V-90002 Cyfrowe łańcuchy telefoniczne. Wymagania i metoda pomiaru wyrazistości logatomowej.